

man betænker, hvilke Aarsager der behersker de fleste af de mest almindeligt benyttede Tidsrækker, er det paa Forhaand ikke sandsynligt, at Metoden rækker Økonomerne en hjælpende Haand i ret mange Tilfælde; man kan maaske endog gaa saa vidt at spørge, om nogen virkelig given Tidsrække findes, hvis enkelte Led kan betragtes som „rigtige“ tilfældigt varierende Størrelser, og om Vanskeligheden ikke blot er flyttet hen til Muligheden af at finde de Delingslinier, der skal findes, naar Leddene ikke kan anses for uafhængige.

Disse Spørgsmaal kan man imidlertid ikke besvare apriorisk. Sammenlignes Andersens Bidrag med Professor Frisch's i Skandinavisk Aktuarietidskrift 1928 (Changing harmonics and other general types of components in empirical series) er det imidlertid ret slaaende, hvor langt tydeligere det vilkaarlige, der maa findes i enhver empirisk-statistisk Dekomponering af en Tidsrække, træder frem i denne sidste, et Forhold, der maa anses som en Fordel og som muligvis ogsaa hænger sammen med, at Andersens Forudsætninger til syvende og sidst er saa specielle, at Anvendelsesområdet bliver stærkt begrænset.

Af begge Bidrag, der hver for sig maa anses for de betydeligste, de senere Aar har frembragt paa dette Omraade, fremgaar i alle Tilfælde, at skal dette Problem virkelig angribes alvorligt, synes det ikke at nytte at møde op med saa elementære Hjælpemidler og saa ferske Anskuelser som dem, Warren M. Persons har forsøgt at komme ud af det med. I alt Fald indtil videre maa der mere til, og selv da har Frankfurter Selskabets Program rimeligvis Ret i, at man ikke ad ren empirisk-statistisk Vej kan naa længere end til visse heuristiske Hjælpemidler; det maa blive Økonomien selv, der skyder den første alvorlige Breche i Konjunkturkurvernes Mystik.

Hans Cl. Nybølle.

OSKAR JÆGER: *Finanslære*. (H. Aschehoug & Co.) Oslo 1930. 784 S.

Siden Falbe Hansens Finansvidenskab udkom i 1894—96, er der i den nordiske Litteratur ikke givet nogen samlet Fremstilling af Finansvidenskabens Grundsætninger, naar bortses fra de mindre Lærebøger af Nordmanden Fjærli og nærværende Anmelder. Derfor er der Grund til at hilse med Glæde, at Professor Oskar Jæger, der i mange Aar har været Lærer i Finansvidenskab ved Oslo Universitet, har taget sig for at udgive en „Finanslære“, der er udkommet heftevis og nu er afsluttet. I Tidsrummet mellem Udarbejdelsen af Falbe Hansens

man betænker, hvilke Aarsager der behersker de fleste af de mest almindeligt benyttede Tidsrækker, er det paa Forhaand ikke sandsynligt, at Metoden rækker Økonomerne en hjælpende Haand i ret mange Tilfælde; man kan maaske endog gaa saa vidt at spørge, om nogen virkelig given Tidsrække findes, hvis enkelte Led kan betragtes som „rigtige“ tilfældigt varierende Størrelser, og om Vanskeligheden ikke blot er flyttet hen til Muligheden af at finde de Delingslinier, der skal findes, naar Leddene ikke kan anses for uafhængige.

Disse Spørgsmaal kan man imidlertid ikke besvare apriorisk. Sammenlignes Andersons Bidrag med Professor Frisch's i Skandinavisk Aktuarietidskrift 1928 (Changing harmonics and other general types of components in empirical series) er det imidlertid ret slaaende, hvor langt tydeligere det vilkaarlige, der maa findes i enhver empirisk-statistisk Dekomponering af en Tidsrække, træder frem i denne sidste, et Forhold, der maa anses som en Fordel og som muligvis ogsaa hænger sammen med, at Andersons Forudsætninger til syvende og sidst er saa specielle, at Anvendelsesområdet bliver stærkt begrænset.

Af begge Bidrag, der hver for sig maa anses for de betydeligste, de senere Aar har frembragt paa dette Omraade, fremgaar i alle Tilfælde, at skal dette Problem virkelig angribes alvorligt, synes det ikke at nytte at møde op med saa elementære Hjælpemidler og saa ferske Anskuelser som dem, Warren M. Persons har forsøgt at komme ud af det med. I alt Fald indtil videre maa der mere til, og selv da har Frankfurter Selskabets Program rimeligvis Ret i, at man ikke ad ren empirisk-statistisk Vej kan naa længere end til visse heuristiske Hjælpemidler; det maa blive Økonomien selv, der skyder den første alvorlige Breche i Konjunkturkurvernes Mystik.

Hans Cl. Nybølle.

OSKAR JÆGER: *Finanslære*. (H. Aschehoug & Co.) Oslo 1930. 784 S.

Siden Falbe Hansens Finansvidenskab udkom i 1894—96, er der i den nordiske Litteratur ikke givet nogen samlet Fremstilling af Finansvidenskabens Grundsætninger, naar bortses fra de mindre Lærebøger af Nordmanden Fjærli og nærværende Anmelder. Derfor er der Grund til at hilse med Glæde, at Professor Oskar Jæger, der i mange Aar har været Lærer i Finansvidenskab ved Oslo Universitet, har taget sig for at udgive en „Finanslære“, der er udkommet heftevis og nu er afsluttet. I Tidsrummet mellem Udarbejdelsen af Falbe Hansens

og Jægers Lærebøger har det offentlige Finansvæsen udviklet sig efter en hidtil ukendt Maalestok. Dette har bl. a. medvirket til, at Behandlingen af Statsudgifterne, der omfatter stadig nye Opgaver, har faaet tildelt en mere fremskudt Plads indenfor Finansvidenskaben, hvad der ogsaa er taget Hensyn til i Professor Jægers Bog, der giver udførlige Oplysninger om Budgetforhold, Statsudgifter m. m. Og samtidig har det stærkt forøgede Skatte-tryk i ikke ringe Grad paavirket Finansvidenskabens Syn paa Skatteprincipperne bl. a. med Hensyn til Spørgsmaalet om Ønskeligheden af en progressiv Beskatning, der ganske naturligt trænger sig stærkere paa, jo højere den samlede Skattebyrde stiger. De to forannævnte Forfattere staar med Hensyn til de store principielle Skattespørgsmaal paa et meget forskelligt Standpunkt. Falbe Hansen, der er ret stærkt paavirket af liberale Synspunkter, bekender sig ved Skatternes Begrundelse til Nytteprincippet og er i hvert Fald principielt set en Modstander af Progression, selv om han i Praksis gør den visse Indrømmelser. Professor Jæger derimod er Tilhænger af det moderne Evneprincip og af en progressiv Beskatning, som han begrundet ud fra et socialt Retfærdighedssynspunkt, men som han dog finder det nødvendigt at begrænse af Hensyn til det produktive Samfunds Interesser. For sit Syn paa disse Spørgsmaal gør Forfatteren Rede i Afsnittet om Skatternes Begrundelse, hvor han ogsaa indgaaende drøfter det i den nyeste finansvidenskabelige Litteratur, blandt andre af Seligman, saa stærkt fremdragne Spørgsmaal om Skatteovervæltningen; hans Behandling af dette Emne frembyder stor Interesse.

Ved Grupperingen af Statens Indtægter henviser Professor Jæger Finansmonopolet til Regalerne, hvilket har den Ulempe, at Statens Indtægt ved Beskatning af samme Vare, f. Eks. Tobak, behandles paa forskellige Steder i Bogen, eftersom den skyldes et Statsmonopol eller en almindelig Forbrugsskat, medens de to Skatteformers indbyrdes Fortrin og Mangler træder klarere frem, naar de behandles i nær Forbindelse med hinanden. I det Hele synes det mig, at Regalebegrebet, naar det ved Udviklingens Gang er revet ud af sin historiske Sammenhæng, har mistet sin Berettigelse og let bliver et Slags Pulterkammer for forskelligartede Indtægter. Det turde maaske i denne Sammenhæng have Interesse at oplyse, at Professor Jæger er Tilhænger af et Tobaksmonopol, der som bekendt i Egenskab af Produktionsmonopol er gennemført i Sverige, og som har været paa Tale i Norge.

Forfatterens Inddeling af Skatterne er følgende: 1) Personskatter, 2) Erhvervsskatter, 3) Indtægts- og Formueskat, 4) Kon-

junkturskatter, 5) Luksusskatter, alle betegnede som direkte Skatter, medens til de indirekte Skatter henføres: 6) Forbrugs-skatter og 7) Omsætningsskatter. Meget taler for at opgive Adskillelsen mellem direkte og indirekte Skatter som systematisk Skattefordelingsgrundlag, bl. a. fordi Grænsen mellem disse Skatter er flydende, og samme Gruppe, f. Eks. Erhvervsskatterne, kan omfatte baade indirekte og direkte Afgifter. Herved muliggør man desuden Skatternes Henførelse til nogle ganske faa Hovedgrupper, der har Væsenmærker tilfælles. Saaledes er det naturligt at samle de egentlige Forbrugsafgifter og Luksus-skatterne (hvilke sidste mest bestaar af direkte Brugsskatter), og som i Virkeligheden er nær beslægtede med hinanden, i een Gruppe. Mere tvivlsomt er det, om Konjunkturskatterne bør op-retholdes som selvstændig Gruppe, idet der her er Grunde baade for og imod. Imod det taler, at man derved ved Behandlingen river de enkelte Konjunkturskatter ud af deres naturlige Forbin-delse, f. Eks. Grundværdistigningsskatten med den nær beslæg-tede Grundskyld.

I de følgende Kapitler gaar Forfatteren over til at undersøge de enkelte Skatters Berettigelse, hvilket frembyder særlig Inter-esse med Hensyn til Indkomst- og Formueskatten. Efter sin Stilling til de almindelige Skatteprincipper er Professor Jæger ganske naturligt Tilhænger af Indkomstskattens Progression, men ønsker dog af Samfundshensyn at begrænse denne ved Fast-sættelsen af en højeste Skatteprocent, som ikke maa overskrides (Degression). Derimod erklærer han sig som Modstander af Formueskattens Progression, til Gunst for hvilken der dog, naar den nævnte Skats Formaal sættes i at udfylde Indkomst-skatten, formentlig kan anføres gode Grunde, men ganske vist saaledes, at Formueskattens Progression bør staa i rimeligt For-hold til Indkomstskattens og ikke langt overskride denne, hvad den f. Eks. gør her i Danmark. Derfor kan jeg godt slutte mig til Professor Jæger, naar han (Side 434) udtaler, at „For-mueskattens Progression i alt Fald er forkastelig, naar den drives saa vidt, at mange Skatteydere paaviselig ikke er i Stand til at udrede Formueskatten uden at tære paa deres Kapital“. Forfatteren drøfter senere hen i Bogen, i speciel Anledning, Tanken om en saadan ekstraordinært høj, kapital-fortærende Formueskat (a capital levy), nemlig som Middel til at nedbringe en stærkt opsvulmet Statsgæld. Tanken om en saadan ekstraordinær Formueskat har været fremme paa finansielt set kritiske Tidspunkter, f. Eks. efter Napoleonskrigene og navn-lig efter Verdenskrigens Afslutning, da den endog har sat Spor

i flere Landes Lovgivning og i Danmark har fundet Tilslutning hos Professor Birck i hans Bog om Statsgælden. Derimod stiller Jæger sig ret køligt overfor en saadan Skat. Ganske vist mener han, at den vilde have været et egnet Middel til at nedbringe Statsgælden, hvis den var blevet indført paa Inflationens og Pengerigelighedens Højdepunkt, men at det rette Tidspunkt for dens Gennemførelse er forpasset, efter at Deflationen er indtraadt med en følelig Mangel paa Kapital. Særlig udtaler han om den norske ekstraordinære Formueskat Side 525 „at dens virkninger paa vort produktionsliv er avgjort skadelige. Den tærer paa den i det produktive erhvervsliv anbragte kapital, svækker viljen til kapitalopsamling og foranlediger en for landet baade økonomisk og finansielt set fordærlig kapitalflukt“. Blandt andre vigtige Spørgsmaal Formueskatten vedrørende udtaler Professor Jæger sig til Gunst for at lade Forrentningsprocenten øve Indflydelse paa Skattens Højde. Desværre behandles dette vigtige og i Danmark meget aktuelle Spørgsmaal ganske kort, uden at der kommer ind paa Grundene for og imod.

Til den almindelige Fremstilling af Indkomst- og Formueskatten er der knyttet Oplysninger om disse Skatters Lovordning i en Række Lande. Til disse hører foruden Frankrig, England og Tyskland ogsaa de nordiske Stater: Norge, Sverige, Danmark, Island og Finland. At der er taget specielt Hensyn til de nordiske Lande, er meget nyttigt, da udenlandske finansvidenskabelige Værker i Regelen ganske savner Oplysninger om disse Landes Skatteforhold. Interessant er det at se, hvorledes Island, der først i 1874 fik sit selvstændige Tingstyre, senere har omstøbt sit gamle Skattesystem, der bar tydelige Mærker af svundne Tiders Økonomi, i moderne Former med progressiv Indkomstskat, Formueskat, ja selv Aktieselskabsbeskatning.

Under Konjunkturbeskatningen behandles dels Grundværdistigningsskatten, dels Krigskonjunkturskatterne. Af den førstnævnte er Forfatteren en Tilhænger, skønt han anerkender den relative Berettigelse af de mod samme rettede Indvendinger, hvorfor han ønsker at gennemføre Skatten med Lempe og udforme den saaledes, at Manglerne delvis afhjælpes. Saaledes foreslaar han at gøre en vis lav Værdistigning helt skattefri og at anvende en stærk Progression. Paa denne Maade vil man opnaa fortrinsvis at ramme de store reelle Grundværdistigninger. Til Forfatterens Syn paa denne Skat kan jeg som Helhed slutte mig¹⁾.

¹⁾ Se mit Grundrids Side 104.

Bogens tredje Afsnit behandler Statens Formue og Gæld, og det indeholder, næst en Undersøgelse om de vigtigste Spørgsmaal Statsgælden vedrørende, interessante Oplysninger om dennes eventyrlige Vækst som Følge af Verdenskrigen. For blot at nævne nogle enkelte Eksempler er Storbritanniens Gæld fra før Krigen og indtil sit Højdepunkt steget til omtrent det 11-dobbelte, det neutrale Norges til det 5-dobbelte, medens vi i Danmark maa nøjes med en dog ganske artig Stigning til mellem det 3- og 4-dobbelte.

Bogens sidste Afsnit behandler Kommunernes Finansvæsen, deres Udgifter, Indtægter og Gæld. Indtægterne er i Hovedtrækkene ensartede med Statens og falder i 3 Grupper, nemlig Erhvervsindtægter, Gebyrer og Skatter. Ejendommeligt for den kommunale Husholdning, der som Helhed træder i nærmere Berøring med Borgernes økonomiske Interesser end Statens, er det, at Gebyrerne spiller en større Rolle, og at Skatterne i højere Grad paalignes efter Nyttens, hvilket er en medvirkende Aarsag til, at Ejendomsskatterne træder stærkere i Forgrunden, medens Forbrugsafgifterne skydes mere til Side. Bogen slutter med udførlige Oplysninger om Kommunalhusholdningen i de nordiske Lande, nemlig Norge, Sverige, Danmark, Island og Finland. Derimod savner man i nogen Grad Besked om Kommunalhusholdningen, særlig Skatteordningen, i de mere betydende europæiske Lande.

Utvivlsomt vil Professor Jægers Finanslære, der er bygget paa et stort Kundskabsstof, og skrevet i en Form og i et Sprog, der gør den let tilegnelig, komme til at afhjælpe et Savn i den nordiske økonomiske Litteratur.

Cordt Trap.

JØRGEN PEDERSEN: **Arbejdslønnen i Danmark** (under skiftende Konjunkturer i Perioden ca. 1850—1913). 389 S. (Gyldendalske Boghandel, København 1930).

Paa det foreliggende Værk er Forfatteren blevet Dr. polit.

Som Titlen angiver, er det et tidsmæssigt vidtspændende statistisk Stof, der her — under kyndig Behandling — lægges frem for Læseren paa 270 Tekstsider efterfulgt af ca. 100 Sider statistiske Tabeller og afsluttet med 26 grafiske Fremstillinger. Hvad Titlen derimod ikke afslører, men Læseren hurtigt bliver klar over, er, at Forfatteren besidder et fortrinligt Herredømme over saavel Stof som Form.